

WPROWADZENIE

Pojawienie się w Stanach Zjednoczonych kryzysu finansowego, który objął początkowo sektor bankowy i stopniowo rozprzestrzenił się na gospodarkę światową, a zwłaszcza najsilniej powiązane z nimi ekonomicznie kraje europejskie, wpłynęło na gospodarkę finansową przedsiębiorstw, przejawiając się w braku ich płynności. Sytuacja ta spowodowała kryzys gospodarczy wywołany zmianami na rynku światowym, związany głównie z jego znacznym ograniczeniem. Odzwierciedleniem tego był spadek wielkości produkcji światowych korporacji oraz powiązanych relacjami konkurencyjnymi bądź współpracującymi z nimi innych przedsiębiorstw w skali światowej. W konsekwencji reguły ekonomiczne o charakterze aprzestrzennym w odmiennym stopniu wpłynęły na możliwości rozwoju działalności gospodarczej różnego typu podmiotów gospodarczych występujących w określonych układach przestrzennych. Zróżnicowane uwarunkowania przemian układów przestrzennych, które są funkcją skupiania różnorodnych podmiotów gospodarczych, w różny sposób zareagowały na globalne procesy ekonomiczne.

Do tego aktualnego nurtu badawczego nawiązują prace zamieszczone w niniejszym tomie. Ich autorzy przedstawiają wyniki badań poświęconych zachowaniu się różnych podmiotów gospodarczych reprezentujących sektor przemysłowy. W artykule wprowadzającym przedstawiono genezę światowego kryzysu gospodarczego, jego wpływ na tempo wzrostu gospodarczego poszczególnych krajów oraz zmiany zachowań poszczególnych działów sektora przemysłowego i światowych korporacji (Z. Ziolo). Zakładano, że stanowią one główny czynnik przekształceń dokonujących się w różnej skali układów przestrzennych oraz poszczególnych przedsiębiorstw.

Wieloaspektowe ujęcie skutków procesów transformacji i światowego kryzysu przedstawione zostało głównie w pracach rosyjskich badaczy, którzy zwrócili uwagę na podstawowe problemy związane z przebudową gospodarki rosyjskiej oraz wpływu światowego kryzysu na jej funkcjonowanie. Analizując przemiany zachodzące w obszarze Syberii wyróżnione zostały fazy związane początkowo z trudnościami politycznymi i gospodarczymi byłego Związku Radzieckiego oraz rozpadem jego gospodarki, trudnościami rozwojowymi przemysłu w tym regionie w początkowych latach samodzielności Rosji oraz wpływem światowego kryzysu gospodarczego na dalszą recesję (A. Jakobson). Kryzys ekonomiczny w rejonie Syberii miał także wpływ na zmianę istniejących struktur organizacyjnych sektora produkcji rolno-spożywczej, mających ograniczyć dysproporcje zachodzące między dochodami ludności a cenami (E. Gafarova). Dokonujące się zmiany w strukturze gospodarczej Rosji spowodowały także zmiany w sieciowych relacjach między wybranymi działami przemysłu, co zostało przedstawione na przykładzie zmian w powiązaniach przemysłu materiałów budowlanych w Rosji (N.M. Syssoeva, P. Sadovsky). Zmieniające się uwarunkowania rozwoju gospodarczego Rosji wpłynęły także na regionalne zróżnicowania sektora informatycznego. Nasilenie jego potencjału w przestrzeni gospodarczej związane jest z wielkością i funkcjami rosyjskich centrów ekonomicznych, które reprezentują głównie metropolie (J. Ładysz, A. Ładysz). Zmiany systemu gospodarowania w Rosji wpłynęły na dużą polary-

zacje społeczną – pojawienie się grupy ludzi zamożnych, którzy stwarzają nowy rynek związany z konsumpcją dóbr luksusowych, u podłoża którego znajdują się cechy osobowościowe nowej elity (K. Lidin, M.E. Sumenkova).

Odmienne było podłoże kształtowania się kryzysów w Europie Zachodniej, które zostało przedstawione na przykładzie przemian struktur gospodarczych układów regionalnych Francji (S. Dorocki). Światowy kryzys wpłynął na zwiększenie dynamiki w miarę niezależnej gospodarki Chin, czego wyrazem jest intensywny wzrost gospodarczy poszczególnych stref ekonomicznych i technicznych w tym kraju (W. Krupa). Miał także wpływ na odmienne uwarunkowania kształtowania się poszczególnych działów produkcji przemysłowej, czego wynikiem jest osłabienie tempa wzrostu (zwłaszcza przemysłów surowcochłonnych) oraz pojawienie się i rozwój przemysłów zaawansowanej technologii nawiązujących do fazy informacyjnej rozwoju cywilizacyjnego (T. Rachwał), a także zmiany kierunków rozwoju zakładów przemysłu rybnego w Polsce (P. Czapliński).

Jednym z ważniejszych czynników rozwoju światowej gospodarki jest przemysł motoryzacyjny, który odznacza się najsilniejszymi tendencjami przemian oraz wzrostem swojego potencjału ekonomicznego i badawczo-rozwojowego. Wyrazem tego jest znacząca rola powyższego przemysłu w rozwoju gospodarczym Meksyku i Brazylii (M. Wójtowicz), Słowacji (P. Lizak), Czech (O. Sery) oraz Polski (P. Lizak, P. Nowak). Na nasilenie procesów informatyzacji gospodarki w głównym stopniu wpływają korporacje ponadnarodowe, które umożliwiają zmiany w organizacji technologii i kierowaniu procesami produkcyjnymi, a także rozwijaniu łączności. Ich intensywny rozwój został częściowo zahamowany poprzez ograniczenie rynków, które tworzą głównie struktury gospodarcze krajów rozwiniętych. Ilustracją tego są przykładowe studia dotyczące rozwoju firm informatycznych Panasonic (W. Kilar), Ericsson (P. Bonar) i Google (M. Boguś), które po okresie dynamicznego rozwoju ograniczyły swoją działalność w latach kryzysu. Sytuacja kryzysowa wymusiła poszukiwanie nowych dróg oraz dążenie do systematycznego podnoszenia pozycji konkurencyjnej na kurczącym się rynku. Wymaga to zastosowania modeli ścieżkowych w diagnozowaniu pozycji rynkowej i systemu TQM (A. Szymańska). Tom kończy ujęcie zjawisk kryzysowych w kontekście problemów społecznych (T.T. Brzozowski).

Będziemy wdzięczni Czytelnikom za nadsyłane uwagi i komentarze dotyczące podjętej tematyki badawczej, co przyczyni się do podnoszenia jakości kolejnych tomów wydawanych w serii Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał